

Hérics Nándor képzőművész életrajzára pillantva jelen pillanatban két fontos évszámot kell mérlegelnünk: 1956-ban született, és most 2017-et írunk. Vagyis hatvan éves elmúltál, és ebből a hatvan évből negyvenet a képzőművészeti munkásság ölel fel. Bevezetésként néhány szót a pályakezdekről kell beszélnünk: Kisbéren születéssel, amely valószínűleg nem a legmélyebb művészeti múltú magyarországi település. Hogy lehetett ott felkészülni a művészpályára, hogy lehetett onnan elindulni?

„A JÖVŐ KORÁBBAN 77 ÉRKEZETT”

Wehner Tibor

beszélgetése Hérics Nándor

képzőművésszel

Kisbéreknél valóban nincs erős művészeti múltja. Nekem – miután valamilyen furcsa véletlen folytán megnyertem egy országos amatőr plakátpályázatot, amelyet Petőfi Sándor születésének 150. évfordulója alkalmából írtak ki – egy tanárom, Turi Róbert mondta, hogy komolyabban kéne foglalkoznom a rajzolásal. Ez 1973-ban történt. Kisbérehez legközelebb Tata volt, ahol szakköri keretek között rajzolni tanulhattam, így délutánonként Tatára jártam. Vonattal mentem, Tatabányán át kellett szállnom, és valamikor éjfél körül értem vissza Kisbére, így hát elmondhatom, hogy a diákéveim a tatai szakkörben és a vonaton teltek. De megérte ez az áldozatvállalás, mert Tatán Kerti Károly grafikusművész szakkörébe járhattam, aki a hetvenes-nyolcvanas évek egyik legjelentősebb grafikusja volt, és emellett rendkívüli pedagógiai érzékkel tanított. A mai napig idézem a tőle tanultakat a szakmai alapokkal kapcsolatban. Ebben az évben ünnepeltük születésének századik évfordulóját, és én nagyon nagy tisztelettel emlékszem rá.

Kerti Károly szakköreiben – a korábbi, a háború utáni években megalapított orosházi, majd az 1957-től általa vezetett tatai műhelyben – nagyon sok, később művésszé vált, ma is aktívan dolgozó egykori tanítvány kezdte meg a felkészülését. Példaként hivatkozhatunk a te fő alkotóterületed egyik kiváló művésze, Árendás József tervező grafikusra, aki ugyancsak a Kerti Károly által vezetett tatai körből indult. De hivatkozhatunk Neuberger István festő- és Lévai Ádám grafikusművészre is, mint akiknek a műveiben nagyon fontos szerepe van a rajznak.

Erősen rajzi kötődésűek vagyunk mindannyian, így Árendás József plakátjain is rendkívül dinamikus szerepű a rajz. De az én portréimat szemlélve is megjegyzi általában, hogy a kompozíció fontos eleme a rajz, és én ilyenkor

mindig megjegyzem, hogy ezt Kerti Károlynak köszönhetem, aki keményen megkövetelte a rajztudást.

78 *De Tata mellett budapesti művészeti körökben is megfordultál a felkészülés periódusában.*

Az a szép, hogy ezekben a körökben megismertem a későbbi, illetve a mai magyar képzőművészet élvonalának alkotóit. Olyan szakkörösökkel dolgoztam együtt, mint például Olajos György festő- és grafikusművész, de hosszan sorolhatnám a neveket. A Vasutas és a Dési Huber Képzőművész Kör nagy múltú művészeti szabadiskoláinak a foglalkozásait látogattam. A Vasutas körben Benedek Jenő festőművész volt a rajztanárom, de nem feledkezhetünk meg Kirchmayer Károly szobrászművészről sem, akitől meg a mintázást tanultam, amely ismereteknek a későbbiekben ugyancsak nagy hasznát vettem: tulajdonképpen itt fejlődött ki a formakultúrám, és itt tanultam meg azt is, hogy hogyan lehet egy arc karakterét megragadni.

Az életrajzodban szerepel egy szervezett iskola, egy művészeti intézmény, a Kirakatrendező Iskola is.

Amikor találkozom a kollégáimmal, akkor általában nagyon gyorsan kiderül, hogy azonosak a gyökereink. Épp most olvastam egy tanulmányt Hegedűs 2 László képzőművészről, és arra döbentem rá, hogy teljesen azonos felkészülési pályát jártunk be. Akit – mint engem is – nem vettek fel a képzőművészeti vagy iparművészeti főiskolára, azok beiratkoztak a Kirakatrendező Iskolába. Én ott két évig tervezőgrafikát tanultam.

A hetvenes évek második felétől, végétől kezdél szerepelni műveiddel a pályázatokon és a kiállításokon, és a kezdeti időszakban a plakát játszott elsőrendű szerepet munkásságodban. És megjelentek alkotásaid a F fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállításain is, amelyeket ekkoriban a fiatal magyar művészet legfontosabb tárlataiként rendeztek meg.

A plakát engem azért kezdett el izgatni – azon túl, hogy a Petőfi-évfordulón elért szakmai siker adott egy nagy lökést számomra – mert a plakátban nagyon nagy lehetőségeket fedeztem fel: egy olyan multi-műfajnak ítélt meg, amely műveinek megalkotása során a grafikus egyaránt kifejezheti magát a fotó segítségével, tolmácsolhatja mondanóját a rajz, a festészet eszközeivel, és ugyanakkor még a szobrászati technikákkal is – talán elég, ha csak Pócs Péter plakátjaira, illetve remek kis só-liszt szobraira gondolunk, amelyek ugyancsak a plakáttervezés folyamatában születtek meg. Én is ezen az úton, ezzel a komplex

szemlélettel indultam el: olyan plasztikákat szerettem volna készíteni, amelyek, miután lefotózom, szervesen beépülnek egy-egy plakátba, de úgy, hogy a plasztikai értékek is megmaradnak. Ezekkel a művekkel jelentkeztem a Fiala Képzőművészek Stúdiójában, ahol találkozhattam azokkal a társaikkal, akiknek hasonló, rendhagyó törekvéseik voltak, illetve akiket hasonló kérdésvetések foglalkoztattak – gondolok itt Záborszky Gáborra, Barabás Mártonra, Szabó Tamásra vagy Kollár Györgyre, akiknek műveit gondolati, alkotószemléleti rokonság fűzte össze az én munkáimmal.

79

De te közel kerültél ennek a korszaknak az alternatív művészeti mozgalmához is, és itt elsősorban a zenére gondolkodok, a beat, a pop, a rock hullámaira, és ezekkel összefüggésben a szentendrei autodidakta művészeti megmozdulásokra. És itt arra a jellegzetes vonásra kell figyelniük, hogy művészetekben nem egyetlen alkotóterület szigorúan megszabott keretei között dolgoztál, hanem egyszerre több művészeti ágazatot, műfajt, technikát összekapcsoltál, integráltál műveidbe.

Az én felfogásomban nem létezik külön festészet, külön grafika vagy szobrászat, számomra csak egységes képzőművészet van, amelynek lehetőségeit, eszközeit, technikáit egyenértékűen szeretném kiaknázni, úgy, hogy minden a kifejezés szolgálatában áll. Teljesen mindegy, milyen eszközöket használsz, a kifejezés legfontosabb alapeleme a gondolat, és ennek a gondolatnak kell kivetülnie valamilyen vizuális formában – realizálódjon az síkon vagy térben. Ezért is tiltakozom mindig az ellen, ha valamelyik ágazat művészeként szeretnének meghatározni, jóllehet persze tagja vagyok a Magyar Festők Társaságának, de kiállítok a szobrászok szakmai seregszemléin ugyanúgy, mint a békcécsabai Alkalmazott Grafikai Biennálékön is. Számomra érthetetlen, hogy miért van az, hogy miután végigviszek egy történetet, csinállok egy ciklust vagy egy sorozatot, a kritika máris elhelyez az adott kategóriába. Na ettől aztán úgy megijedek, hogy azonnal elkezdek egy teljesen más dolgot, egy gyökeresen új formát kidolgozni. A művészet halála a rutin.

A plakáttervezői tevékenységemben is nagyon fontos ez a szabadság-tényező, a szabályoknak, a kategóriáknak való meg-nem-felelés kényszere. Plakátnak nevezett kompozícióid között nagyon sok olyan mű van, amely nem tölti be a plakát-funkciót, és nem érvényesek rá a plakátot meghatározó kritériumok: nem megrendelésre készülnek, nem valamifajta funkciót szolgálnak, nem valamilyen termékre vagy jelenségre hívják fel a figyelmet, és nem sokszorosított formában valósulnak meg, mert csak egyetlen darab készül el, ugyanúgy, mint egy autonóm műalkotás esetében.

A plakát a konvenciók szerint megrendelői műfaj: jön a megrendelő, és felkéri a grafikust, hogy az új szappanhoz, vagy valamilyen politikai rendezvényhez-eseményhez készítsen egy figyelmet felhívó, beharangozó vizuális hirdetményt. De nekem általában egy-egy téma jut eszembe, bennem
80 egy-egy gondolat merül fel, és olyan erős a kifejezés kényszere, hogy ezt a plakát eszközeivel jelenítem meg. Így születnek meg az én unikális, az önmagamnak adott magán-megrendelésre készülő plakátjaim, annak a törekvésnek a jegyében, hogy szeretem a szabályokat felrúgni.

A magyar művészetben a nyolcvanas években jelentek meg, elsősorban a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállításain tünedeztek fel a világító, villogó neonplasztikák. Trombitás Tamás műveire emlékszem a te alkotásaid mellett. Azóta több mint három évtized telt el, és e különös hatásrendszerrel élő alkotások műveid körében ma is jelen vannak.

Igen, Trombitás Tamással ketten voltunk, akik a hetvenes-nyolcvanas évektől ilyen munkákkal léptünk fel, de mindketten másként közelítettünk a problémához, másként alkalmaztuk ezt a kifejezőeszközt: Trombitás geometrikus jellegű kompozíciókat készített, az én munkáimat viszont a pop art szemlélete karakterizálta. Az ötlet számomra a plakáttervezés folyamatában született meg: a magán-megrendelésre készített plakátokon a vonalaimat úgy rajzoltam meg, mintha azok neoncsövek lennének. A vonalaim világítottak. Innen léptem tovább, és aztán megcsináltam a valódi neoncsöveket, a valódi fényeket sugárzó neonkompozíciókat, amelyek már teljesen eltávolodtak a plakát-formavilágtól, és tárgyakká, objektékká alakultak. Vagyis itt már szobrászatról van szó, de olyan szobrászatról, amelyben a színes fényhatások már nagyobb szerepet játszanak – a fények a térben –, mint a tradicionális szobrászati anyagok és tömegek.

És ezek után, vagy mindezek közepette egyszer csak, az ezredforduló körül megjelent munkáid körében a festészet: a teljesen szabályszerű táblaképfestészet. Egy-egy témakörhöz kapcsolódva nagyszabású műsorozatokat festettél. Az egyik első ilyen nagy sorozat a Zenésportrék-műegyüttes volt.

A rockzene Magyarországon az ellenállás kifejezése volt. Kóbor János, az Omega együttes énekese mondta egyszer, hogy a rockzenében az 56-os forradalom elfojtása elleni lázadás élt tovább a fiatalokban. Ennek a könnyűnek nevezett zenei műfajnak a legjobb képviselőivel, barátaimmal beszélgetve rajzolgattam meg az első portrékat, aztán elkészültek az első festett arcképek is, és egyszer csak azt vettem észre, hogy már készen áll egy sorozat, egy magyar zenész-portrégaléria. Ez a többszáz képből álló műegyüttes nem

egységes szemléletű, mert a mű előadásmódját, stílusfelfogását mindig meghatározta az adott zenésszel való beszélgetés menete, illetve a hangulatom. 2006-ban kiadtunk egy könyvet is e munkák gyűjteményéről, úgy emlékszem, hogy mintegy háromszáz zenész-portré szerepelt benne. Ebben a könyvben olvashatók voltak azok a beszélgetések is, amelyek a portréfestés közben zajlottak le. 81

Nagyon érdekes, hogy bár zenészportrékról van szó, egyetlen kompozíción sincs egyetlen utalás sem arra – se egy hangszer, se egy zenei, vagy koncert-motívum nincs –, hogy a megidézettek zenészek. Minden művön csak az arc jelenik meg és csak az egyéniség, a személyiség szólal meg.

Igen, mert sokkal fontosabb volt számomra az ember, az egyéniség, a személyiség mint az attribútum. És az elsőrendű szempont az volt, hogy a barátaimat jelenítsem meg, és semmiképpen sem a sztárokat.

A zenészportrékat néhány évvel később egy városkép-, vagy pontosabban üzempép-sorozat követte: a Képek a vasműből című, amely ugyancsak hagyományos olajfestéssel készült kompozíciósor. E műegyüttesen a hajdani Csepeli Vasmű pusztulóban vagy átalakulóban lévő világát, gyárait, üzemsarnokait jelenítetted meg, felfedezve, hogy ebben a kemény, rideg közegben mennyi líra és szépség van. Hogy illeszkedik ez a sorozat az életművedbe?

A vasmű-sorozat megszületését ugyancsak egy véletlennek köszönhetem. Valamelyik munkámmal kapcsolatban kellett elmennem Csepelre, és miközben kerestem azt az üzempépet, ahol a megbeszélés volt, eltévedtem. És akkor döbbsentem meg, amikor felismertem, hogy itt egyáltalán nem nehéz eltévedni: később tudtam meg, hogy az egykori városnyi gyártelep több mint négyezer épületből áll. Bolyongásom közepette rácsodálkoztam ezeknek az ipari épületeknek a szépségére, és eldöntöttem, hogy ide máskor is el fogok jönni. Ezután többször visszatértem Csepelre, és sokszor nem csak a fényképezőgépet vittem magammal, hanem a festő-állványomat is, és hirtelen felindultságomban, nyomban megfestettem néhány képet. Úgy érzem, hogy ezzel nemcsak a vasmű képes krónikáját írtam meg, nemcsak egy városrészt dokumentáltam, hanem egyúttal különleges festői szépségeket is összegezhettem.

Két-három évente újabb és újabb kiállításokat rendezel, és általában mindig új kollektívokkal jelentkezel, hol Budapesten, hol valamely vidéki településen. Most Szegeden, a REÖK Palotában mutatod be műveidet.

Ez a történet mintegy másfél évvel ezelőtt kezdődött. 2016-ban ugyanis elnyertem a szegedi Országos Táblaképfestészeti Biennálé fődíját, és ezzel a díjjal egy önálló kiállítási lehetőség is jár. Erre készülök most már másfél éve.

82 *Valószínűleg ez a tárlat nem tükrözheti a teljes, négy évtizedes munkásságot. Hogy építetted fel a kiállítás koncepcióját?*

Végül is Nátyi Róbert művészettörténésszel, a kiállítás kurátorával egyeztetve úgy döntöttünk, hogy nem teljes életmű-bemutatót rendezünk, annak ellenére, hogy a REÖK Palota tizenhat teremből áll, és tágas terek fogadják be a tárlat műveit. Két emelet termeiben rendezzük meg a kiállítást: a felső szinten a rock-, alternatív zenei- és punk-plakátjaimból mintegy kétszáz kompozíciót szeretnék bemutatni, míg a másik emelet teremsorában azokat a neonplasztikáimat, illetve tárgyszobraimat, objektjeimet tárnám közönség elé, amelyek a pop art világa kapcsán végső soron stilsztikailag és szemléletileg szorosan kapcsolódnak a plakátokhoz. A portrékat ezúttal nem viszem el Szegedre, mert szerepeltetésük esetén nagyon sokrétű, széttagolt lenne már a kollekció, és megzavarná a tárlat látogatóit. Az újabb, a magyar művésztszociális jeles képviselőit – festőket, grafikusokat, szobrászokat, művészettörténészeket – megörökítő portrészorozatomat pedig épp a közelmúltban mutattam be Pesterzsébeten, a Gaál Imre Galériában.

Viszont a közelmúltban készült egy, a korábbiaktól megintcsak teljesen eltérő felfogásmódot tükröztető együttes: a nonfiguratív festészeti kompozíciók sorozata, illetve formailag is összefüggő ciklusa, amely ott lesz Szegeden.

Igen, ezt az általam random-falnak nevezett kompozíciót szeretném kiállítani: ez a csepeli vasmű-képek pillanatnyi lezárásaként készült el, és erről ugyancsak megjelent egy album is 2017-ben *Random picture pannó avagy l'art pour l'art festészet a véletlen birodalmában* címmel. Eddig nem nagyon mondtam el senkinek, hogy az első vasmű-képeket én bizony fokozatosan átfestettem: időről-időre elővettem egy-egy képet, hogy javítsak rajta, de a kompozíciók lassan elkezdtek absztrahálódni, mert sokkal jobban foglalkoztatott adott esetben egy-egy fénysugár, vagy néhány önálló életre kelő fragmentum, mint maga az egész. E munka során aztán teljesen új képeket is festettem. És hogy miért nevezem ezt a képsorozatot random-falnak? A megnevezés abból a logikából ered, hogy ha elhelyezünk egy lakásban egy képet, akkor az már nemcsak a kép önálló világa által jelenik meg, hanem a lakás teljes egészének részeként is. Ahogy a tapéta, vagy egy bútordarab. Azt a vizuális összhatást is gazdagítja a kép, amelyben élünk. Egy olyan együttest szerettem volna létrehozni, amely egy vizuális hangulatot idéz, úgy, hogy

egy négyzetes rendszerben jelenik meg a kilencven kép, és a közönségre bízom a rendszeren belül az alakítást. A kilencven kép minden darabja levehető, áthelyezhető, vagyis a befogadó által választott festői hatás vezérelhető és indukálható. Ez egy interaktív mű.

83

Munkásságodban különleges szerepe van a könyveknek. Alkotói korszakaidat, egy-egy tematikus műegyüttest nemcsak kiállításokon szerepeltetsz, hanem könyvekkel is dokumentálsz. Ez tudatos törekvés, vagy csak így alakult?

Napjainkban fantasztikus módon kitágultak a dokumentálási és népszerűsítő lehetőségek, talán elég, ha csak az internetre hivatkozom. Vannak művészek, akiknél a közvetítés, az állandó jelenlét már sokkal fontosabb, mint maga az alkotómunka. Nekem az a szerencsém, hogy én tervező grafikus is vagyok, vagyis egy ilyen művész-könyv megtervezése és megjelentetése eredendően szakmai feladat számomra, és igen nagy kedvvel és különös gondossággal dolgozom a saját műveim könyvbe-foglalásán. A kivitelezéssel is szerencsém volt és van: kitűnő nyomdákkal – amelyekkel egy nyelvet beszélünk – dolgozhattam, működhetek együtt.

A szegedi kiállítással minden bizonnyal egyúttal egy korszak is lezárul művészeti tevékenységedben. Mik a terveid, mivel foglalkozol majd akkor, ha visszatérnek Szegedről a művek budapesti garázs-raktáradba, és ezért egy kissé újra össze kell majd húznod magad?

Művészársaimtól tudom, hogy egy-egy ilyen, nagy kiállítás után mindig valamifajta kiüresedés érezhető az emberben, és bizony hosszabb idő kell a munka újrakezdéséhez. Valószínűleg nekem is ezt kell majd megélnem. De én már most is tele vagyok ötletekkel és tervekkel, nagyon sok neon-objekt-elképzelésem van, és ezeket szeretném minél előbb megvalósítani.

Kétségbesésre nincs semmi ok, fiatal ember vagy, végső soron előtted a korábban érkezett jövő.

*2018. január 25-én nyílt meg a szegedi REÖK Palotában Hérics Nándor képzőművész gyűjteményes kiállítása. A tárlat kapcsán 2017. decemberében a Long Music Production gondozásában portréfilm készült a művészről budapesti műtermében, amelynek szerkesztő-rendezője Sebők György volt. Az alábbiakban a filmre rögzített beszélgetés szerkesztett változatát adjuk közre.